

OSMANLICA

ve

“OSMANLICA — TÜRKÇE SÖZLÜK”

Muharrem D. MERCANLIGİL

XIII. yüzyıldan beri aydın kişilerin yazı dili olarak kullanılmış, gelişme devrini tamamlamış bir dilimiz var. Bu dil, Cevdet Paşa'ya göre Arapça, Arapça, Türkçe söz ve kurallardan meydana gelmiş bir yazı dî-Şefik Paşa'ya göre “Türk dilinin bir kolu”; Namık Kemal'e ve daha olarak anlatan Şemseddin Sami'ye göre “hiçbir kimse tarafından imediği için lisan değil, suni ve gayr-i tabii bir şey”dir.

Osmanlıca, Arapça ve Farsça'dan kelimeler aktararak meydana ştir. Bu kelimeler, çoğunlukla şekil ve söylenişleri değışerek, ası-lerinini tanıyamıyacağı bir biçimle Türkçe kelimelere katılmıştır. Bu ynağın kelimeleri, yabancı kurallarla birbirine kaynaşmıştır...

Osmanlıca'nın meydana gelişi, gelişimi ve karakteri hakkında çok söylendi. Gene de söylenebilir. Fakat, buna lüzum kalmamıştır. O ğmuş. adı konmuş, yaşamış ve ölmüştür.

Osmanlıca ile tekrar yazı yazacak değiliz. Fakat, 600 yıllık fikir erimizi içine alan eserler bu dille yazılmıştır. Onları okuyup anla-zorundayız. Anlamak için, bugün tek kılavuzumuz Osmanlıca -e bir sözlüktür.

Osmanlıca bir metni okurken takıldığımız, çözmekte güçlük çektiği-özler için bir sözlüğe ihtiyacımız olacaktır. Bu sözlük, Osmanlıca Arapça, Farsça olabilir. Fakat bunları elde etmek güçtür. Okumak rı mesele. Arapça veya Farsça bir sözlük ele geçirdiğimizi farzed-ezellikle Arapça sözlük, aradığımız kelimeyi Kök'üyle almıştır. ümek için, o kelimenin kök'ünü bilmemiz lâzımdır. Bildiğimizi far-n; o kelime, ait olduğu dildeki kullanılış şekliyle alınmış ve açık-ştır... Elinizdeki sözlük, başka bir dilin sözlüğüdür. Osmanlıca için ir müracaat kitabı olamayacaktır. Hiçbir zaman olamamıştır da.

Bir zamanlar Kamus ve Burhan tereddütsüz itimat edilir iki ka-
tı. Şekil ve plânlarının eskiliği, bugün, onların hizmet değerini de-
miştir. Eski harflerle basılmış diğer sözlükler, Arapça ve Farsça si-
lerin taranmasıyla meydana getirildiği için yukardaki kusurlar ve gi-
ler, kısmen bunlarda da vardır. Ayrıca, bu sözlüklerin çoğu XIX. yü-
lün sonlarında basıldıkları için, zamanlarının Osmanlıca'sındaki de-
lerden habersizdirler. Edebiyat-ı Cedide'nin getirdikleri bu sözlül-
yoktur. 1908 den sonra basılmış olanlar ise, evvelkilerden birer
gibidirler. Ve tabii olarak, bu tarihten sonra - fikir hayatımızda
işmeye paralel olarak - dilimize girmiş yeni kelimelerle, anlam d-
ren kelimelerden ve yeni terimlerden habersizdirler. Hemen bütün s-
lerin umumî bir kusuru da, kelime seçiminde ve açıklamalarda, zar-
rının umumî kültürü içinde gördükleri noktaları atlamış olmalarıdır.
melerin açıklanmasındaki ifade de eskidir.

Halen faydalanılmakta olan eski harflerle basılmış Osmanlıca s-
ler için tek tek de pek çok kusurlar sayılabilir. Örneğin Ahmed Vef-
şa, sözlüğüne, kullanılmasını gerekli gördüğü Farsça ve Arapça k-
leri almıştır. Muallim Naci ve Salâhi, kelime seçiminde daha çok
dikkate almışlardır.

Özet olarak şunları diyebiliriz: Eski sözlükleri herkes kolayca
maz. Bulunsa, okumak meseledir. Okusak, faydalanmak ve anlamak
hassa bizim gibi, eski harfleri sonradan öğrenmiş kuşaklar için - i-
sızdır. Çünkü, bu, ayrı bir kültür işidir. Ve her şeyden önce eski s-
ler kusurludur, noksandır. Osmanlıca'nın bütün kelimelerini içine
mişlardır. Galatat diye, kelimelerin Arapça ve Farsça asıllarından
ma korkusuna dayanan bir davaları vardır. Ve, sonuç: bugün, hi-
ihtiyacımızı karşılayabilecek durumda değildir.

Bize öyle bir sözlük lâzım ki, mülevven kelimesini arıyacak olan
yucu, bu kelimenin levn'den geldiğini bilmediği halde bulabilmeli. A-
sözlükte mülevvin kelimesi de yer almalıdır. Aynı şekilde, lüzum'dan
tezem, mültezim, mülzem, mülzim kelimeleri alfabe sırasında ait
ları yerlerde bulunmalıdır. Felâket kelimesinin Felek'ten müstak bi-
me gibi kullanılıyorsa da, Arabi olmayıp uydurma ve yanlış bir l-
olduğu, okuyucuyu ilgilendirmeyecektir. Lâzım olan, bu kelimeni
manlıcadaki anlamının açıklanmasıdır. İbzal'in "esirgemeyip bol s-
istimal etme manasıyla kullanılıyorsa da, bezl maddesi if'al babında
mediği için ve zaten bezl müteaddi olup, yanlış ve istimali gayr-ı ca-
gibi lüzumsuz sözlerle uzatmadan karşılığını vermesi lâzımdır.

stihsal, istimlâk, iz'âç, muntazam, müessese, münakaşa, müzek-
nezaket, salâhiyet, sefil, tatmin, tedavi, tenkid, tesadüf gibi keii-
in bize lâzım olan anlamları, Osmanlıca metinler içinde kullanıldığı
larıdır. Aslında şu veya bu anlama geldikleri bizi ilgilendirmiyey-
Tababet'in "Arabi'de t'nın kesriyle olup başka manalara geldiğini,
ı ve manen galat olduğunu" öğrenmeye ihtiyacımız yoktur.

Bu duruma göre, bize, yeni bir Osmanlıca - Türkçe sözlük lâzımdır.
özlüğün kelimeleri Osmanlıca metinler taranarak tesbit edilmelidir.
ı bir konu olan "yanlıştır, doğrudur, uydurmadır, galattır" gibi hü-
erden uzak olarak, kelimelerin metin içindeki anlamları verilmelidir.
nılış şekilleri için, eski metinlerden örnekler alınmalıdır. Kelimelerin
rına Arap harfleriyle yazılışları da ilâve edilmelidir. Ayrıca, eserin
a, Osmanlıca'nın kurallarıyla çok kullanılan ek'lerine ait bilgiler
alıdır.

VI. Türk Dil Kurultayının sözlük komisyonunda, T. D. K. nun Os-
ca bir sözlük hazırlamasını teklif etmiştim. Teklifime, çoğunlukla
edildi. Nurullah Ataç ve Nurettin Artam, fikirlerini birden söylemedi-
tartışmanın sonunu beklediler. Muhtemel itirazlara karşı hazırlıklı
dim. Teklifimin mucip sebepleri üzerinde, önceden durmamıştım. En
tirazda bulunan Sözlük Komisyonu sözcüsü kısa ve kesin itirazını
ve sonuçlandırdı: "Burası Türk Dil Kurumu'dur, Osmanlıca sözlük
yamaz." O andaki bir hatırlama ile "Tarih Kurumu da Türk Tarih
nu'dur; değil Osmanlı tarihi, yabancı milletlerin tarihini bile yaz-
ktadır" dedim. Bu misal, teklifimin daha sakin ve etraflıca ele alın-
ı sağladı. Ve kabul edilerek Genel Kurula sunulan rapora Kurumun
smanlıca sözlük hazırlaması dilediği kaydedildi. Sonraki kurultaya ve
arak seçildiğimi bu kurultayın zabıtlarından öğrendiğim Sözlük Ko-
mu çalışmalarına katılamadım. Bu kararla ilgili olarak neler yapı-
bilmiyorum. Bu yazımızla, konuya tekrar dokunmak ve bu vesile
ni Türk harfleri ile basılmış Osmanlıca - Türkçe Sözlük'ten almış
umuz bazı notları nakletmek istedik.

Bu satırları yazarken, İstanbul'da, büyük bir Osmanlıca sözlüğün
nakta olduğunu ve ilk iki fasikülünün yayımlandığını gazetelerde
ık. Bu sözlük henüz elimize geçmedi. İki yıl kadar evvel Türk Dil
nu mensuplarından bir arkadaşın da Osmanlıca bir sözlük hazırla-
a olduğunu duymuştuk. Bu sözlüğün plânı Yeni Erciyes dergisinde
alanmıştı. Plân, bize, sözlüğün noksan ve hatalı olacağı kanaatını
İşe başlamadan önce, sözlük geleneğimizin özellikleri üzerinde duru-

arak kusurları anlaşılmalıdır. Sonra ihtiyaç tesbit edilmelidir. Sözlük plân ve kadrosunun tesbitinden evvel bu iki konu açık olarak bilinmeli. Ve daha sonra da, sözlük "alışverişine son vermiş bir ticaret evinin kalan malı ile parasını hesaplar gibi:" (M. N. Özön) hazırlanmalıdır.

1952 yılından beri faydalanmakta olduğumuz bir sözlük var. Mustafa Nihat Özön tarafından hazırlanmış olan bu sözlüğün 1955 yılında ikinci basımı yapıldı. Bu yıl, üçüncü basımının hazırlanmakta olduğunu duyuyoruz. Bu sözlük eski Osmanlıca sözlüklerimizi çok geride bırakmış. Aydınlarımızın şimdiye kadar üzerinde durmamış olmalarına rağmen, yılda bir yeniden basılması dahi dikkat çekmektedir. Biz, şahsen, bu sözlükten çok faydalanan bir okuyucu olarak plânında, kadrosunda ve tanziminde aradığımız bir sözlüğü bulduğumuzu bildirmiş (Hürses: Ocak 1955) ve teferrüata ait dilekelerimizi başka bir yazı ile belirteceğimizi söylemiştik.

Teknik imkânsızlıklar dolayısıyla, kelimelerin eski harflerle yazılmasının ilâve edilememiş olmasını bir tarafa bırakırsak, Mustafa Nihat Özön'ün sözlüğü istediğimiz bir sözlüktür diyebiliriz. Eski sözlüklerdeki umumi hatalar ve kusurlar bu sözlükte yoktur. Bu yoldaki çalışmaları kılavuzluk edebilecek niteliktedir.

Hiç bir eser kusursuz olamaz. Bilhassa konu, yeni bir anlayışla yeniden işlenmeye başlanan bir konu olursa.. Bu sözlük için de aynı söylenebilir. Noksanları zamanla ve yeni basımlarında düzelecektir. Sözlüğün birinci basımı ile ikinci basımı arasındaki büyük fark da bunu göstermektedir. Yeter ki, sözlükler yetkililer tarafından işlenirken, ihtiyaçları kate alınmış ve ihtiyaç sahipleriyle de temas edilsin. Sözlüklerden faydalanan da dilek ve fikirlerini söylesinler. Biz, aşağıya çıkaracağımız yazılarla böyle bir vazifeyi yapmak istiyoruz. Bu notlar, Osmanlıca - Türk Sözlük vesilesiyle, bundan sonraki çalışmalar için de ipucu olabilecek bazı noktalara dokunmuş olabilir.

İlk olarak, sözlükte bulamadığımız gelimeleri sıralıyacağız. Bu gelimeleri bir kaynağa bağlamış olmak için, kitap adları nakledeceğiz:

Kisaname (Peygamberimizin soyu anlamına): Kisaname (Celâle Suyutî'den Abid tercümesi, 1286).

Salûs (Üçleme: trinité): Hıristiyanların Salûs-ı Şerifi (Ohannes koryan'ın Rehnuma adlı haftalık gazetede tefrika ettiği "teslis talimni yollu" yazılarından meydana gelen bir kitap. 2. bsm. 1330). Sözlükte "yüzlü, riyacı" anlamına gelen salûs var, fakat "se" ile yazılan bu sözlükte yok.

Kahriyyat (Kahra ait) : Kahriyyat (Abdullah Cevdet. Mısır 1906).

Akika (Çocuğun saçının bitmiye başladığı yedinci günde kesilen kurn. Risale-i Akika (Ahmet Münip. 1319).

Selvan, selvane (içaçıcı, keder giderici gibi bir anlamda) : Selvan-ı Mu- (Mehmed Said bin Karahalil tercümesi bir kitap. 1285). Kelime "Sül- n?" da olabilir.

Me'debe (Düğün ziyafeti) : Me'debet ül-Hitan (Mehmed Cemaeddin 52).

Mehah (çeşni, tür) : Mehah-ı Miyah (Aşirefendizade. 1212).

Mer'e (Mer'in dişisi: kişi) : Tahrir ül-Mer'e (Kazan 1909). Sözlükte r' var.

Mezamin (mazmun çoğulu) : Kavanin-i Âl-i Osman der Hulâsa-ı Me- nin-i Defter-i Divan (yazılışı 1018, basılışı 1280).

Fish? (Bir Hıristiyan Bayramı) : İlk Fish Bayramı Gecesi (Belkis ni tercümesi bir piyesin adı).

Muhteber (Başvurma yeri, elkitabı?) : Muhteber, Adli Tabipler İçin r. Halit Naci)

Mustasvife (Kendini mutasavvıflardan sayan) : Mustasvife Sözleri Tasavvufun Zaferleri mi? (İsmail Hakkı İzmirli) Bu kelimenin kullan- sının sayılı olması lâzım. Mustafa Nihat Özön, sözlüğü metinleri tarıya- : hazırladığı için, bu tip az kullanılmış olan kelimeleri almıştır. Eski lüklerde bulunmayan bir çok kelimelerin sözlüğe girmiş olması da bu- ifade ediyor. Bu bakımdan alınması lâzımdır.

Mühce (can, ruh) : Mühcet ül-Ebrar (Mehmed Salih tercümesi 1288).

Mültekat (Lâkd'dan: toplanmış) : Ahmed Cevdet Paşanın Kırım ve kas Tarihi adlı eserinde "Gülbün-i Hânan'dan mültekattır" yazılı bsm. 1307). Sözlükte "mültekit" var.

Sanihat, saniha (fikre doğan...): Sanihat ül-Arab (Muallim Naci 4). Sünuh'tan gelen bu kelimenin sanih (A.S.) şekli var.

Serh (Gözetme, "atf-ı nazar" gibi bir anlamda) : Serh ül-Uyun fi h-i Risale-i İbn-i Zeydun (Kara Halil tercümesi. 1257).

Sûgvar (Sûgvar: "matemzede") : Âyin-i Sûgvar (İstanbulda basıl- bir kitap). Bu kelime'ye, baktığımız eski sözlüklerde de rastlayamadık.

Osmanlıcaya girmiştir: Mesrur ederdi sūgvarı, mahmur ederdi huşya (Galib Dede); Bu heclegâh-ı fena içre âkibet bir gün; Ne sūgvari-i ma tem kalır ne şadi-i sūr (Yenişehirli Avni).

Nükâd (nükte çoğulu): Nükât-ı Edebiyye. (Mehmed Raif 1307). K. lime, "Yanlıs" olmasına rağmen, kitap üzerinde bu şekilde "ötre" ile yazılmıştır. Aynı kelimenin çoğulu olan nikât da yok; yalnız nüket "çoğu şekli alınmıştır.

Şebçere (Şebçer? gece otlayan hayvan): Şebçere Yahut Şebçerağ Fedâi (Mehmed Sait 1311).

Tabşıra (dikkat çekme, ibret alma, uyanıklığa davet): Tabşıra-i Âk Paşa (Âkif Paşa. 5. bsm. 1305) Sözlükte, çok az kullanılmış olan tabşur ve aynı kökten (basar) gelen basarî, mubassır, basıra, basiret, basretkâr ve mubassır kelimeleri var.

Tekâya (Tekye çoğulu): Mecmua-i Tekâya (Ahmed Münip 1307).

Temdin (medeniyetten temeddünün "geçişli" şekli: medenileştirme): Vazife-i Temdin (Mustafa Suphi 1328).

Timar (bakım: toprağa, hayvana, paraya, hastaya): Gülistan Te: ve Timarına ve Gülyacağı Takdir ve İmaline Dair Risaledir (1335).

Tüzükât (Tüzükler, yasalar): Timur ve Tüzükâtı (M. Rahmi Balab tercümesi). Kök, Türkçe olmasına rağmen bu şekliyle Osmanlıca sayı bilir?

Sahipzukur (isyan ederek idareyi ele almış: Sahibzukur (İstank 1332) ve aynı anlamda **sahiphuruğ..** Bu tip kelimelerin "bileşik kelime olarak da alınmasında fayda vardır.

"Zül" (Zu el-) var "hâfir" var, bu kelimelerden yapılmış bir terim ol "zülhâfirat" (kazıcı tırnaklı hayvanlar) yok; "Leyle" ve "kadr" kelime var "leyleikadr" yok. klişeleşmiş kelimelerin sözlüğü alınması lâzımdır. **Şehremeni** de öyle. Bu kelime emîn açıklanırken geçiyor; fakat müsta olarak yok. **Müftülenam** da yok. Sözlükte rastlıyamadığımız diğer kelimeler: İlelmerkeziye, anilmerkeziye, matbua, tabı (bası, kâğıt vesaire) yazı veya resim çıkarmak), **kâfiye**, **Mirac**, **âsuman** ve eski sözlükte çoğunda bulunmayan **elifbe**, **âmme**, **kadseme** (kadsemia), **vazzariya**: Ahad ve çoğulu olan **âhâd** var, aşer ve mie'nin çoğulları olan aşerat, m yok. Zat sözünün açıklanmasında geçen **zatürrie** ve **zatülcenb** kelimel Osmanlıca sözlüğe ayrıca girmelidir. Sûk'da anılmış olan ukâz; Ar'ar

servistan, servnaz, servsehiy kelimelerinin anlamları açıklanırken en selvi, servi kavs'ın anlamı açıklanırken kullanılmış olan kuzeh ay- sözlüğe alınmamıştır.

Sözlüğün plânı ile ilgili notlar: Kelimelerin tekil ve çoğul halleri yazı- şekillerine göre ayrı ayrı yerlerde alfabe sırasına girmiştir; cerime (ç), ceraim (suçlar) gibi, İlk kelimenin ikincisinin tekili olduğu, ikincinin ise birincinin çoğulu olduğu yanlarına kaydedilmiştir. Faydalı olan l de budur. Ancak, kelimelerin çoğul hallerinin yanına tekil halleri et edildikten sonra anlamların ve açıklamaların kelimenin tekil şeklin- oplanması, sözlüğün hacmi için faydalı olabilir. Mıntaka, mıntuka ve a mantıka; mündericat, münderecat, terceme, tercüme; rişvet, rüşvet kelimelerin, köklerine göre "doğru" olan şekilleri değil, en çok yaygın şekillerini almak ve orada anlamını açıklamak, diğer şekillerinden ya havale yapmak faydalı olabilir.

Kelimelerin değişik imlâlı şekilleriyle, tekileri ve çoğulları ayrı ayrı iğe alınıp açıklandığı takdirde açıklamalarda birlik aranmalıdır. Örn revak kelimesi, rivak ve rüvak şekilleriyle de kaydedilerek açıklan- Rivak ve rüvak'da da kelimenin diğer iki şeklini kaydetmek ve açıkl- larda benzerlik sağlamak lâzım. Sözlükte bu açıklamalar birbirinden lüdür ve rüvak'da, kelimenin yalnız rivak şekli kaydedilerek rüvak'a le edilmiştir. Ukm'da bir maddelik açıklama, aynı kelimenin ukum nde 3 maddelik açıklama vardır.

İmlâ ile ilgili notlar : Türkçenin genel ve özel imlâ kuralları içinde ak şartıyla, Osmanlıca kelimelerin söylenişlerini olduğu gibi tesbit k gerekir. Genel olarak bu böyle yapılmıştır. Ancak, halen kullanıl- ta olan kelimelerle İmlâ Kılavuzuna girmiş olan kelimelerin yazılışla- u bu kılavuzdan faydalanılabilir. Örneğin sözlükte eser ve asır keli- rinin çoğulları âsar şeklinde yazılmıştır. İmlâ Kılavuzunda ise asır lu âsâr olarak yazılmıştır.

Şükür, şükran karşılığı olan mahmidet, mahmedet'e havale edilmiş- açıklama mahmedet'te yapılmıştır. Bu usulün, çeşitli imlâları bulunan kelime için uygulanması ve açıklamaların kelimenin en çok şük, lutf, feyz gibi kelimeler yalnız hallerinde sondaki sessizden bir evvele ilâvesiyle iki hece olarak söylenmişlerdir. Takılı hallerinde ise yu- aki şekilleriyle kullanılmışlardır. Sözlükte, daha çok yalnız halleriyle acaktır. Bu halleriyle de alınmaları faydalıdır.

Rebab kelimesi, rübab şekliyle de aranacaktır. Bu tip kelimeler için nı dilek tekrarlanabilir.

Alfabe Sırası İle İlgili Notlar : Aynı kökten gelen yakın anlamlı kelimelerin alt alta bulunmasında fayda görülebilir. Fakat, bir sözlük alfabe sırasının lüzumu bir gerçektir. Hiç bir sebeple bu sıranın bozulması lâzımdır. Sözlükte de böyle yapılmıştır. Yalnız, bu sırada bazı kısıklıklar bulunmaktadır. Birkaç örnek verelim: Muz, muzaaf, muz; muzaf, muzafat kelimelerinin sırası şöyle olacaktır: Muz, muzaaf, muzafat.. Aynı şekilde mat kelimesini takip eden 11 kelime; sanih'i takip eden 3 kelime; hassas'ı takip eden 5 kelime; mazrubat'ı takip eden 3 kelime; muhazarat'ı takip eden kelime; tedennus'u takip eden kelime; büzgale'yi takip eden 5 kelime, saniye'yi takip eden 3 kelime bozukluğu vardır.

Alfabe sırasında asıl olan şekildir. Bazı sözlüklerde, aynı imlâda kelimelerden bir düzeltme veya kesme işareti taşıyanının alfabe sıradaki yerinde tereddüt edildiği hissedilmektedir. Kanaatımıza göre, bundan mazarrat ve çoğulu olan mazarrât kelimelerinde olduğu gibi alfabesine tesir etmeyecek olan kelimelerden bir işaret taşıyanının sona ermesi uygun olur. Alfabe sırasını bozan kelimelerde ise işaretlerin dik alınmaması gerekir.

Agaaze (şarkı başlangıcı), kaabız (tutan), kaadim (ayak bağı), kaadir (güç sahibi), kaatı (kesen) gibi iki a ile yazılan kelimelerin ikinci a'ların alfabe sırasında dikkate alınıp alınmaması tartışma konusu olabilir. İlk söz olarak şunu söyleyebiliriz: Alfabe sırasında asıl olan olduğuna göre, ikinci a'ların da sırada dikkate alınması gerekir. Sözlükte de böyle yapılmıştır. Fakat, bu takdirde, kelime tek ve uzun a olarak kullanıldığı için, kelimeyi arıyan tek a'lı şeklinde arıyacaktır ve bulacaktır. Kelimenin çift a'lı şekliyle, tek a'lı şekli arasında bir çok başka kelimeler girecektir. Örneğin kaadim'den sonra kelimenin üçüncü ve takip eden harflerinin sırasına göre kaahir, kaasid, kabîl, kabl, kaader ve daha birçok kelimelerden sonra kadir kelimesi gelecektir. Duruma göre söylenişte çift ses olmıyan ve bir sesi uzatmak için sunarak konmuş olan ikinci a, kelimeleri birbirinden uzaklaştıracaktır. İ ve kâdir kelimelerini arıyan, bunları ayrı ayrı yerde bulacak ve belki ni bulan, diğerinin sözlüğe alınmadığını zannedecektir. T. D. Kurum Türkçe sözlüğünde, hecelerin uzunluk ve kısalığı işaret edildiği için a kullanılmamıştır.

Bazı Mürettip Hataları : 558. sayfanın 2. sütununda re's-ül hilme hafetullah sözünde, son kelime muhalefetullah olarak dizilmiştir. riryat, seririyat; irvayetkerde, rivayetkerde; mez'zia, mev'iza; mknd

ndemiç; fisibilullah, fisebilillâh; gayrnedis, gayrendiş olacaktır. Zavavabit'in sonuna alınacak ve bu kelimelere ait yanlış konmuş bir sayerine konacaktır.

Berk'te kelimenin berg şekli de yazılı; Berg'de berk şekli atlanmış. ra, sufra'ya havale ediliyor, fakat sufra yok. Nitak kelimesinde Ebu-ir'in lâkâbı Zat-ün-Nitakyan yazılı nitakayn (nitakeyn) olacak. Kızdeşler anlamında ahavat ve ahvat'a uh çoğulu denmektedir; uht ola. Lutfi (A. s.) anlamının açıklanmasında kullanılan kelimelerden birinle dizgi hatası var. Şehr (A.i) yeniay, hilâl... kelimesinin yanında, şeanlamındaki şehr (F. i.) atlanmış.

Anlamlarının hatalı olduğunu zannettiğimiz bazı kelimeler: Muhiy i. hayattan) "if'al" babından ism-i fail (P. pré.) muhyi kelimesinin anlamında muhyi şeklinde kullanıldığına rastlamadık. Muhyiddin'in Mu- lin şeklinde kullanılmış olması, kelimenin bu şekliyle alınmasını gerek- gerektirmediğini tayin edemedik. Makalid (A. ç. i.) Bu kelime eski üklerin bazılarında yok. Anlamının "anahtarlar" olması lâzım, söz- kilitler olarak geçmiş. Ebu Bekirin lâkâbı olarak alınmış olan Zatün- keyn'in - gördüğümüz bir kaynağa göre - Ebubekirin kızının lâkâbı ol- t lâzım (Zübeyr İbni Avam'ın eşi ve Abdullah İbni Zübeyr'in anne-

Özellikle genç kuşakların, Osmanlıca metinleri çözmekte çok fayda- bilecekleri "Osmanlıca - Türkçe Sözlük" için, Mustafa Nihat Özön mıza teşekkür etmek borcumuzdur. Sözlüğün yeni basımlarında, keli- rin eski harflerle de yazılışlarının sağlanmasını ve Osmanlıca sözlük malarının açılan bu yoldan yürümesini dileriz.

Bizde, kişiler, çok defa kurumlar kadar verimli olmuşlardır. Kurum- yapamadıkları ve savsakladıkları konularda büyük başarı göstermiş- r. Tarihimizde bunun örnekleri çoktur. Mustafa Nihat Özön bu ör- ere bir yenisini daha katmıştır. Osmanlıca - Türkçe sözlük, bilhassa phancilerin daima masaları üzerinde bulunması lâzım gelen kitaplar- biridir.

Muharrem D. Mercanlğıl